

Aktualizovali sme portál o hospodárení samospráv o údaje za uplynulý rok

Mestá v roku 2012 zlepšili hospodárenie a znížili svoje zadĺženie

Upozornenie: Aktualizovaná verzia blogu z 13.9.2013 zahŕňa opravu údajov za mestá Malacky a Handlová, ktoré pôvodne v dôsledku technických chýb vykázali Ministerstvu financií (MF) SR nesprávne údaje, na základe ktorých napĺňali obe zákonné podmienky na zavedenie ozdravného režimu. Po dodatočnej korekcii údajov však napĺňajú len jednu z dvoch podmienok uvedených v zákone, a preto im už nevyplýva povinnosť zaviesť ozdravný režim.

V záujme oboznámiť občanov s hospodárením a finančnou stabilitou obcí, miest a vyšších územných celkov (VÚC) prevádzkuje INEKO internetový portál - <http://obce.ineko.sk/>, ktorý obsahuje úplnú databázu obcí a VÚC v SR s údajmi o plnení vybraných ukazovateľov, ako napr. celková výška dlhu, dlhovej služby, záväzkov aspoň 60 dní po splatnosti, či bilancia bežného a kapitálového účtu.

V júli 2013 sme ukončili aktualizáciu portálu, v rámci ktorej boli doplnené údaje za rok 2012. Údaje sa tak odteraz nachádzajú na portáli za obdobie rokov 2006 až 2012 a je možné si ich prehľadne zobrazit' v tabuľkovej či grafickej podobe vrátane možnosti porovnávania viacerých obcí (VÚC) a zobrazenia časových radov.

Na základe vlastnej metodiky je navyše zostavované výsledné hodnotenie finančného zdravia obcí (VÚC), ktoré sa skladá z piatich parciálnych skóre za rôzne oblasti. Ich skombinovaním vzniká výsledná celková známka finančného zdravia, ku ktorej prislúcha aj jednoduchá slovná interpretácia. Súčasťou aktualizácie portálu bol aj prepočet týchto skóre tak, aby boli zahrnuté aktuálne údaje o hospodárení.

Hlavné výsledky:

Po výrazne deficitných rokoch 2009 a 2010 obce v roku 2011 dokázali stabilizovať svoje hospodárenie a v roku 2012 obrat potvrdili ďalším zlepšením hospodárenia.

Priemerná miera zadĺženia 50 najväčších miest v SR bola ku koncu roka 2012 na úrovni 31,0 % bežných príjmov predchádzajúceho roka, čo v prepočte predstavuje 178 eur na obyvateľa. Ku koncu roka 2011 to bolo 39,2 % (213 €/obyv.) – tu je však potrebné dodať, že väčšinu poklesu spôsobila zmena metodiky merania dlhu. Ministerstvo financií počnúc rokom 2012 zlepšilo dostupnosť údajov potrebných na presné určenie zadĺženia samospráv podľa postupu uvedeného v zákone. Táto zmena viedla k spresneniu určovania výšky dlhu, pričom vo väčšine prípadov zmena metodiky prispela k nižším výsledným výškam dlhu na strane obcí a VÚC. Aby bolo možné zistiť, či mestá skutočne znížili svoje zadĺženie (bez ohľadu na metodické zmeny), porovnali sme medziročný vývoj zadĺženia výlučne na základe starej metodiky. Tento postup ukázal, že najväčšie mestá dokázali medziročne znížiť svoje zadĺženie o približne jednu trinástinu.

Ku koncu roka 2012 (podľa novej, presnejšej metodiky) dosiahla najvyšší dlh Žilina (85,6 %), v jej dlhu je však započítaný aj úver od štátu na výkup pozemkov v súvislosti s investíciou automobilky KIA. Z celkového dlhu mesta, ktorý ku koncu roka 2012 predstavoval v nominálnom vyjadrení približne 40 mil. eur, tvoril v tom čase spomínaný úver necelú polovicu (približne 17 mil. eur). Po odrátaní tejto výpomoci by miera zadĺženia Žiliny bola na úrovni asi 49 %. Druhý najvyšší dlh má Čadca (47,4 %), na nasledujúcich priečkach sa nachádzajú Vranov nad Topľou (44,6 %), Brezno (43,3 %) a Púchov (42,5 %). Bratislava mala šieste najvyššie zadĺženie spomedzi 50 najväčších miest (42,3 %), pričom dlh samotného bratislavského magistrátu predstavoval až 59,7 %, no štatistiku vylepšilo započítanie (prevažne nižších) dlhov mestských častí. Košice obsadili dvadsiatu siedmu pozíciu (25,1 %).

Naopak, najlepšie z pohľadu tohto ukazovateľa obstáli mestá Sereď, Topoľčany a Nové Mesto nad Váhom, ktoré nemali ku koncu roka 2012 žiadny dlh. Minimálny dlh mali aj v Kežmarku (0,8 %), Poprade (1,1 %), Hlohovci (1,8 %) či Ružomberku (2,2 %).

Súčet bežných a kapitálových príjmov 50 najväčších miest bol v roku 2012 takmer v rovnováhe so súčtom bežných a kapitálových výdavkov (prebytok +1,9 %). Ešte v roku 2010 boli pritom najväčšie mestá v deficite -9,9 % (o rok neskôr už prebytok +0,6 %). Zlepšenie pravdepodobne súvisí s konaním komunálnych volieb koncom roku 2010. Po pomerne prudkom zadlžovaní v rokoch 2009 a 2010 boli novozvolení predstavitelia nútení obmedzovať výdavky a zlepšiť tak hospodárenie. Výsledky šetrenia sa tak mali možnosť prejavit' práve v dosiahnutých priaznivejších bilanciách za roky 2011 a 2012.

Až 23 miest malo ku koncu roka 2012 aspoň jeden záväzok neuhradený 60 a viac dní po lehote splatnosti (hoci väčšina z nich iba v minimálnom objeme – v celkovej výške menšej ako 1 % bežných príjmov z predchádzajúceho roka). I tak však naplnili jednu z dvoch podmienok na zavedenie ozdravného režimu. Druhú podmienku, podľa ktorej výška záväzkov po lehote splatnosti nesmie prekročiť 15 % bežných príjmov za predchádzajúci rok, nenaplnilo žiadne mesto spomedzi 50 najväčších miest. Zákon je formulovaný tak, že povinnosť zaviesť ozdravný režim majú tie samosprávy, ktoré porušia oba ukazovatele zároveň. Takýto stav nebol ku koncu roka 2012 dosiahnutý v ani jednom z posudzovaných miest. Dve najväčšie mestá v SR, Bratislava a Košice, neplnili jedno z kritérií – záväzky aspoň 60 dní po lehote splatnosti. Košice ich pritom mali v relatívne zanedbateľnej výške (0,01 %), Bratislava vo výške 2,9 %.

Komplexný pohľad na hospodárenie samospráv poskytuje skóre finančného zdravia, ktoré zostavujeme na základe vlastnej metodiky a ktoré zahŕňa viaceré kľúčové ukazovateľa hospodárenia obcí či VÚC. Samosprávy (napr. mestá) môžu dosahovať skóre na intervale -3 až +3, kde kladné hodnoty naznačujú, že mesto je prevažne zdravé, pričom jeho finančnú stabilitu opisuje práve dosiahnuté skóre (čím kladnejšie skóre, tým lepší výsledok pre mesto). Naopak, ak je skóre záporné, mesto má problém s finančnou stabilitou a pravdepodobne aj s plnením zákonných kritérií.

Vyššie skóre ako +2 získalo celkovo 9 z 50 hodnotených miest. Tieto mestá možno označiť ako mestá s veľmi dobrou finančnou stabilitou. Na vedúce priečky patria Sereď, Senec, Hlohovec, Kežmarok či Poprad. Až 20 miest dosiahlo skóre medzi +1 a +2, radia sa tak medzi relatívne finančne stabilné mestá. Ďalších 18 miest získalo síce kladné skóre, no menšie ako +1, čo signalizuje ich nižšiu finančnú stabilitu a potenciálne problémy do budúcnosti (do tejto skupiny patria aj Bratislava so skóre +0,26 a Košice s +0,59). Tri mestá, Handlová (-0,03), Žilina (-0,09) a Vranov nad Topľou (-0,35), dosiahli záporné skóre, ktoré odzrkadľuje skutočnosť, že majú problémy so svojou finančnou stabilitou.

Tab. 1: Zoznam miest s najvyšším zadlžením spomedzi 50 najväčších miest v SR

#	Mesto	Celkový dlh 2012	Dlh/obyv. 2012	Skóre fin. zdr.
1	Žilina	85,60 %	488 €	-0,09
2	Čadca	47,42 %	240 €	+0,44
3	Vranov nad Topľou	44,58 %	308 €	-0,35
4	Brezno	43,33 %	193 €	+0,81
5	Púchov	42,49 %	255 €	+1,14
6	Bratislava	42,27 %	325 €	+0,26
	- z toho Bratislava (magistrát)	59,71 %	287 €	+0,21
7	Prešov	41,91 %	220 €	+0,25
8	Liptovský Mikuláš	41,82 %	231 €	+0,95
9	Senica	41,05 %	246 €	+0,19
10	Dolný Kubín	39,49 %	221 €	+1,02
	50 najväčších miest spolu	30,95 %	178 €	+0,61
	všetky obce a VÚC v SR spolu	26,06 %	136 €	+0,74

Zdroj: Ministerstvo financií SR; metodika a prepočet: INEKO

Upozornenie: INEKO nemôže garantovať, že sa údaje MF SR zhodujú s údajmi, ktoré mestá vykazujú vo vlastnom účtovníctve. INEKO nezodpovedá za ich správnosť. Prípadné rozdiely zisťujeme a snažíme sa odstrániť. Nie je možné vylúčiť, že niektoré obce (VÚC) svoje dlhy skrývajú napríklad ich prenesením na mestské organizácie, dcérske spoločnosti či iné súkromné spoločnosti (napr. cez PPP projekty), alebo tiež cez tzv. dodávateľské úvery (dlhodobé zmluvy, na základe ktorých investície financuje súkromný subjekt a samospráva sa ich zaväzuje postupne splácať – ide o obdobu PPP projektov). Občanom zaujímavým sa o komplexne informácie preto odporúčame vypýtať si údaje o dlhoch dcérskych spoločností ako aj o dodávateľských úveroch priamo od príslušnej obce či VÚC.

Metodika výpočtu každého ukazovateľa je bližšie vysvetlená na portáli. V prípade sledovania zadĺženia samospráv nie je možné vylúčiť, že niektoré obce (VÚC) svoje dlhy skrývajú napríklad ich prenesením na mestské organizácie, dcérske spoločnosti či iné súkromné spoločnosti (napr. cez PPP projekty), alebo tiež cez tzv. dodávateľské úvery (dlhodobé zmluvy, na základe ktorých investície financuje súkromný subjekt a samospráva sa ich zaväzuje postupne splácať – ide o obdobu PPP projektov). Občanom zaujímavým sa o komplexne informácie preto odporúčame vypýtať si údaje o dlhoch dcérskych spoločností ako aj o dodávateľských úveroch priamo od príslušnej obce či VÚC.

Portál je súčasťou projektu „Monitoring hospodárenia miest, obcí a VÚC“, ktorý finančne podporil OPEN SOCIETY INSTITUTE. Sponzorom portálu aj projektu v roku 2013 sú tiež Veľvyslanectvo USA na Slovensku a Nadácia ESET. Cieľom projektu je zlepšiť informovanosť občanov o finančnej stabilite obcí (VÚC) a prispieť tak k zvýšeniu tlaku občanov na zlepšovanie ich hospodárenia.

Pre viac informácií o metodike a výsledkoch hospodárenia miest pozri analýzu hospodárenia 50 najväčších miest, ktorá sa nachádza na webe INEKO - <http://www.ineko.sk/>. Úplná sada údajov vrátane skóre finančného zdravia pre všetky obce a VÚC je dostupná na portáli <http://obce.ineko.sk/>.

INEKO sa bude v nasledujúcom období zaoberať aj aktualizáciou analýzy hospodárenia VÚC.

Matej Tunega

analytik spolupracujúci s INEKO